

تأثیر رسانه‌های یادگیری الکترونیکی بر تقویت رفتار اجتماعی جوانان از دیدگاه

اساتید و دانشجویان (رشته کامپیوتر دانشگاه آزاد اسلامی ساری)^۱

بابک حسین زاده^۲

وحید فلاح^۳

جمال صادقی^۴

زبیده جانبازی^۵

چکیده:

هدف پژوهش بررسی تأثیر رسانه‌های یادگیری الکترونیکی بر تقویت رفتار اجتماعی جوانان از دیدگاه اساتید و دانشجویان رشته کامپیوتر دانشگاه آزاد اسلامی ساری بود، روش تحقیق توصیفی از نوع پیمایشی بود. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان و اساتید رشته کامپیوتر دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری در سال تحصیلی ۸۸-۸۹ بود. نمونه آماری با استفاده از فرمول تعیین حجم نمونه برای دانشجویان برابر با ۳۲۰ نفر و برای اساتید برابر با ۳۰ نفر تعیین گردید که به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه بسته پاسخ محقق ساخته بود که بر اساس فرضیه‌های تحقیق و به شیوه مقیاس لیکرت پس از به‌دست آوردن اعتبار (۰/۸۸) اجرا شد. به‌منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش‌های آماری توصیفی از قبیل توزیع فراوانی، درصد فراوانی و جداول آماری مربوط به آن استفاده شد. در بخش آمار استنباطی با توجه به ترتیبی بودن مقیاس اندازه‌گیری به‌منظور تأیید یا رد فرضیه‌های تحقیق، برای شش فرضیه اول از آزمون مجذور کای دو^۲ (X^2) و برای دو فرضیه پایانی به دلیل مقایسه دو گروه مستقل از آزمون یومان-ویتی استفاده شد. نتایج نشان داد که اینترنت از آنجائیکه می‌تواند میان فرهنگ‌ها و عقاید و تجربیات متفاوت و حوزه جغرافیایی مختلف ارتباط فعال برقرار سازد در تعاملات فردی جوانان مؤثر است. استفاده از انواع رسانه‌های الکترونیکی از جمله اینترنت موجب احساس توانمندی در جوانان و جلب توجه از سوی افراد جامعه می‌شود و بنابراین بر تقویت منزلت اجتماعی جوانان نیز مؤثر می‌باشد. در مورد استفاده از پست الکترونیکی می‌توان گفت که حس برقراری و انجام ارتباط گروهی را موجب می‌شود و بنابراین بر مسئولیت‌پذیری جوانان در انجام فعالیت‌های گروهی مؤثر می‌باشد. همچنین با توجه به حس مسئولیت‌پذیری، انگیزه بالا و حساسیت زیاد زنان در استفاده از فن‌آوری روز، اساتید و دانشجویان زن بیشتر از مردان معتقد به تأثیرگذاری رسانه‌های یادگیری الکترونیکی بر تقویت رفتار اجتماعی جوانان بودند. در پایان با توجه به درک یکسان و مشترک اساتید و دانشجویان نسبت به اهمیت و ضرورت استفاده از فناوری‌روز در فعالیت‌های آموزش و یادگیری در محیط‌های علمی و دانشگاه، هر دو قشر جامعه نسبت به تأثیرگذاری رسانه یادگیری الکترونیکی بر تقویت رفتار اجتماعی جوانان نظرات مشترکی داشتند.

کلید واژه: رسانه‌های یادگیری، یادگیری الکترونیکی، رفتار اجتماعی، اینترنت، فناوری‌های نوین.

۱- تاریخ وصول: ۹۰/۷/۱۹ تاریخ پذیرش: ۹۰/۱۱/۲۰

۲- استادیار دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بابل، گروه علوم تربیتی، بابل، ایران hosseinzadeh2002@gmail.com

۳- دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ساری، گروه علوم تربیتی، ساری، ایران vahidfallah20@yahoo.com

۴- دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بابل، گروه علوم تربیتی، بابل، ایران danesh-6@yhaoo.com

۵- دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ساری، گروه علوم تربیتی، ساری، ایران

۱- مقدمه

همگام با رشد فزاینده فن‌آوری، مسؤلان آموزشی همواره کوشیده‌اند نقش فن‌آوری رسانه‌ها را در آموزش پررنگ‌تر سازند بر همین اساس تأثیرات رسانه‌ها بر جنبه‌های مختلف زندگی جوانان، تقریباً کار همیشگی پژوهشگران بوده‌است.

در چند سال اخیر، یادگیری الکترونیکی به صنعتی رو به رشد در عرصه آموزش و یادگیری تبدیل شده‌است. این فن‌آوری نوین با حجمی فراوان، زندگی و کار جوانان را تحت تأثیر قرار داده بطوریکه بشر امروزه بدون بهره‌گیری از آن با مشکل مواجه خواهد شد. بی‌شک رشته‌هایی که در این عرصه متولد شده‌اند، تغییرات فرهنگی و اجتماعی را در سطح جوامع ایجاد کرده‌اند. رسانه‌هایی نظیر کامپیوتر، اینترنت، ماهواره، نرم افزارها و CD چند رسانه‌ای و ... سیمای ظاهری و باطنی زندگی انسان را در عصر کنونی تحت تأثیر قرار داده‌اند و این تحولات عظیم رسانه‌ای، ساخت و باخت فرهنگی و اجتماعی جامعه را بازآرایی نموده و بر ابعاد وجودی افراد جامعه تأثیر ژرف و عمیقی بر جا گذاشته‌است (گریسون و اندرسون، ۲۰۰۱، ۲۷).

نفوذ فن‌آوری در فرآیند یادگیری بر رخ دادن یادگیری به لحاظ اجتماعی تأثیر عمیقی دارد. شناخت فزاینده توانایی‌های محیط یادگیری با حمایت فن‌آوری می‌تواند به ایجاد تغییرات متفاوتی در رفتارهای اجتماعی جوانان منجر شود.

رشد اخیر فن‌آوری ارتباطات به کار برد خدمات آن لاین، شبکه‌های الکترونیک، شبکه‌های تار جهان‌گستر و دسترسی به منابع در خانه و مدرسه منجر شده‌است و این هم به نوبه‌ی خود در نوع رفتارهای اجتماعی افراد تأثیرات شگرفی را ایجاد کرده‌است.

از دیدگاه جامعه‌شناسان یکی از عوامل تأثیرگذار بر دگرگونی‌های فرهنگی و اجتماعی جامعه، عوامل تکنولوژیکی می‌باشد و از طرف دیگر از دیدگاه روان‌شناسان یکی از مهمترین عواملی که ابعاد وجودی انسان، خصوصاً بعد اجتماعی رفتار آدمی متأثر از آن است، گسترش روزافزون فن‌آوری‌های نوین می‌باشد.

تا به امروز ما همواره شاهد تأثیرات ژرف و عمیق این رسانه‌ها بر رفتار و عملکرد جوانان بوده‌ایم. تغییر در نحوه تعاملات در عرصه آموزش تغییر در نحوه مشارکت‌پذیری جوانان، تأثیر بر ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی و تقویت مهارت‌های اجتماعی از جمله تأثیرات شگرف رسانه‌های الکترونیک بر رفتار و عملکرد جوانان جامعه می‌باشند (ترابی، ۱۳۸۱، ۱۵).

بدین جهت هدف اصلی در این پژوهش شناخت و تبیین تأثیر این رسانه‌ها بر برخی از ابعاد اجتماعی رفتار جوانان نظیر مسؤلیت‌پذیری، مشارکت‌پذیری، تعاملات آموزشی و ارتقاء منزلت اجتماعی آنان می‌باشد.

۲- بیان مسأله

استفاده روزافزون از فن‌آوری‌های نوظهور در رویکردها و روش‌های آموزشی جدید، تحولات چشمگیری را به وجود آورده است.

یادگیری الکترونیکی یکی از پدیده‌های دنیای مدرن است که در عصر دیجیتال و در جامعه‌ی مبتنی بر دانش پایه، پا به عرصه گذاشته و در تاریخچه‌ی کوتاه‌مدت خود، از سرعت گسترش قابل ملاحظه‌ای برخوردار بوده است. با توجه به یادگیری الکترونیکی، آنچه جالب توجه و تا حدی نگران‌کننده به نظر می‌رسد، این است که آگاهی ما درباره چگونگی کاربرد این رسانه‌ها و استفاده از قابلیت‌های بالقوه آنها در رسیدن به بازده‌های یادگیری بالا بسیار ناچیز است (شاه‌پسند، ۱۳۸۷، ۴).

امروز با روی کارآمدن این رسانه‌ها و کاربردهای وسیع و گسترده آنها در عرصه‌ی مختلف زندگی بشر، آنچه به نظر مهم و با اهمیت و در ذهن ایجاد سؤال می‌نماید توجه به تأثیر و تأثرات این ابزارها بر جنبه‌های مختلف ابعاد وجود آدمی می‌باشد انسان برای این که با افراد دیگر جامعه‌ی خود ارتباط برقرار کند و بتواند در آن جامعه زندگی نماید، باید ایفای نقش‌های گوناگون جامعه را فرا گیرد. وی در طی فرآیند اجتماعی شدن یاد می‌گیرد که با اعضای دیگر جامعه‌شناسان از طریق مختلف همکاری کند (ساروخانی، ۱۳۷۰، ۷۴۲).

امروزه فنون ارتباطی نظیر تلویزیون، رایانه و اینترنت نیروهای قدرتمند در شکل‌دادن به طرز تلقی‌ها، خواسته‌ها و رفتار افراد هستند. پدیده اجتماعی شدن به برکت وسایل ارتباطی و امروزه با روی کار آمدن رسانه‌های یادگیری الکترونیکی که عامل مهم اجتماعی شدن جوانان است، با شدت و دوام هر چه بیشتر در جوامع نوین به چشم می‌خورد.

در چنین شرایطی است که جوان به طور فعالانه و پویا در تعامل با دیگر همسالان خود، یادگیری را شخصاً تجربه می‌کند و با بالا بردن آگاهی اجتماعی خود اعتمادبه‌نفس و کنترل بر یادگیری خود را افزایش می‌دهد. او با ترکیب ارتباطات مؤثر انسانی و ماشینی نوع جدیدی از ارتباطات را در اجتماع تجربه می‌کند. با ورود به دنیای فن‌آوری حس همکاری در فراگیران برای در اختیار گذاشتن دانش و مهارت‌های شخصی بیشتر می‌شود و به دلیل امکانات ارتباط کلامی از لحاظ روانی در فراگیران تعاملات و ارتباطات هم سطح افزایش می‌یابد (آراسته، ۱۳۸۱، ۱۵۶).

بنابراین با توجه به اینکه استفاده از قابلیت‌های یادگیری الکترونیکی در جهان رو به فزونی است و تمامی ابعاد زندگی بشر را سخت تحت تأثیر خود قرار داده است سؤالی که برای محقق مطرح است این می‌باشد که آیا این رسانه‌ها بر تقویت رفتار اجتماعی تأثیرگذار هستند و میزان تأثیرگذاری این رسانه‌ها بر جنبه‌هایی از رفتار اجتماعی از جمله مشارکت‌پذیری، مسئولیت‌پذیری در انجام فعالیت گروهی، تعاملات آموزشی و تقویت منزلت اجتماعی تا چه اندازه می‌باشد؟

۳- مبانی نظری

اگر در نظام‌های سنتی، آموزش تنها مبنای رشد استعدادها تلقی می‌شد و تنها از معلمانی بهره‌گیری می‌شد که کتاب را به عنوان اصلی‌ترین منبع اطلاعاتی تلقی می‌کردند، امروزه یادگیری با روش‌ها و ابزارها و محیط‌های جدید ارتباطی همراه شده است (افضل نیا، ۱۳۸۷، ۱۰۰).

در نظریه ارتباط بین فردی «سالیوان» که برای تعامل اجتماعی اهمیت زیادی قائل می‌باشد. آمده است: ایجاد و بروز الگوهای ارتباطی فرد با دیگران تنها چیزی است که به تکوین شخصیت و هویت آدمی منجر می‌شود. در این نظریه «شخصیت مفهومی فرضی است که در خارج از روابط بین فردی معنایی ندارد». از آنجا که هیچ بُعدی از انسان از تأثیرات اجتماعی مصون نمی‌ماند، بنابراین بُعد اجتماعی رفتار آدمی را نمی‌توان مستقل از ارتباط شخص با دیگران مورد بررسی قرار داد (اسملسر، ۱۹۹۸، ۳۲۶).

یکی از کلیدهای موفقیت یادگیری الکترونیکی، ایجاد محیط‌های یادگیری است که جامعه‌پذیری و مشارکت را در یادگیرندگان افزایش می‌دهد. مشارکت مؤثر در محیط‌های آن لاین به یادگیرندگان امکان می‌دهد، فعالانه در فرآیند یادگیری درگیر شوند و به وسیله آن شناخت خود را در ساختار اجتماعی به بوتهی آزمایش بگذارند و ایده‌ها و راه‌حل‌های جدید را در ساختارهای مربوط به کار بندند (گریسون، آندرسون، ۲۰۰۱، ۲۲۵).

امروزه استفاده از نوآوری‌های آموزشی و دسترسی به موقع و به هنگام اطلاعات می‌تواند افراد را یک گام به جلو کشاند و کسانی که بتوانند از این اطلاعات به سرعت استفاده نمایند در جامعه‌دارای موقعیت‌های بیشتری نیز خواهند شد چرا که جهان پر از تغییر و دگرگونی‌های اجتماعی و فرهنگی امروز، می‌تواند موجب رشد فزاینده در جامعه‌های مختلف گردد (نیازی، ۱۳۸۷، ۱۱۵).

فن‌آوری اطلاعات می‌تواند در ارتباطات مؤثر نقش تسهیل‌گری ایفا کند. ظهور فن‌آوری‌ها همچنین می‌تواند دامنه‌ی ارتباطات انسانی را در تمامی زمینه‌ها گسترش و توسعه دهد. همچنان که فن‌آوری اطلاعاتی در جامعه فراگیرتر می‌شود، شهروندان نیاز دارند که روی تأثیر آنها بر زندگی اجتماعی، فردی، حرفه‌ای و مدنی خود مدیریت نمایند (افضل نیا، ۱۳۸۷، ۱۷۰).

در جریان یادگیری الکترونیکی چون فراگیران در طول جریان یادگیری مشارکت دارند و خود را مسؤول یادگیری خود می‌دانند، مشارکت‌پذیری آنها از زمانی که کلاس درس به گج و تخته و معلم ختم می‌شود و معلم با استفاده از شیوه‌های سنتی و معمول به امر تدریس اشتغال داشته باشند، بیشتر و مؤثرتر است. در این نوع یادگیری فراگیر مندرجات مربوط به وب را که در یادگیری الکترونیکی خود رهنمون می‌شود، با تسهیلات تشریح مساعی موجود در یادگیری الکترونیکی معلم درهم می‌آمیزد. این شیوه برای فراگیرانی که نمی‌توانند در یک برنامه منظم آموزشی کلاسی شرکت کنند اما مشتاق افزایش دانش خود از

طریق بحث و گفتگو با سایر فراگیران و همچنین یک راهنما هستند، خوب و مؤثر است (قروچچی، ۱۳۸۶، ۴۱).

مشایخی (۱۳۸۶) در راستای ارزیابی اثرات فن‌آوری اطلاعات بر کارایی گروهی منابع انسانی در دانشگاه تربیت مدرس تهران به تحقیق و بررسی پرداخت. نتایج نشان داد که با بکارگیری فن‌آوری اطلاعات، دسترسی کارکنان به دیگران و با ورودی‌ها آسان‌تر شده و موجب افزایش تولید خروجی‌های اثربخش گردید.

نیکدل (۱۳۸۵) پژوهشی را تحت عنوان بررسی و مقایسه خودتنظیمی یادگیری و سازگاری در دانش-آموزان کاربر اینترنت و غیرکاربر در دبیرستان‌های شهر تهران به این نتایج دست یافت که دانش‌آموزان کاربر اینترنت از مهارت‌های سازگاری و مهارت‌های اجتماعی بیشتری برخوردار هستند و نسبت به خود و توانایی‌های خود و موضوع یادگیری نظر مثبت‌تری دارند.

فریدآبادی فراهانی (۱۳۸۴) در پژوهشی به بررسی تأثیر فن‌آوری اطلاعات بر توانمندی شغلی کارکنان سازمان تأمین اجتماعی استان قم پرداخت و به این نتایج دست یافت که کاربرد فن‌آوری اطلاعات در سازمان موجب افزایش مسئولیت‌پذیری و با افزایش مسئولیت‌پذیری، اثربخشی و کارایی گروهی کارکنان سازمان افزایش پیدا کرده است.

عموزاده (۱۳۸۱) در پژوهشی به بررسی اثرات فن‌آوری بر بهره‌وری دبیران پرداخت. نتایج نشان داد کاربرد فن‌آوری اطلاعات بر کاهش هزینه و تصمیم‌گیری گروهی تأثیر داشت. لذا به‌منظور افزایش اثربخشی، بهره‌وری و مشارکت در تصمیم‌گیری گروهی، باید به‌وسیله این فن‌آوری، آموزش‌های لازم و ایجاد رفتارهای مطلوب در کارکنان برای انجام کارهای گروهی اثربخش، ارائه گردد تا انگیزه‌های لازم در کارکنان ایجاد شود.

به عقیده لی (۲۰۰۹) کاربرد فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در دنیای امروز به شدت در روابط اجتماعی تأثیر گذاشته است و همراه با آسیب‌ها و اختلالاتی است که باید آسیب‌شناسی شود.

آتول^۲ (۲۰۰۵) در پژوهشی نشان داد که رسانه یادگیری الکترونیکی امکان ارتباط جوانان را با یکدیگر جهت تبادل تجربیات فراهم می‌سازد.

اولا^۳ (۲۰۰۵) در نتایج پژوهشی بیان داشت که تعامل و شور و شوق، ارتباطات، همیاری و همکاری از مزیت‌های رسانه‌های الکترونیکی است که در این تحقیق شناسایی شد.

1-Lee
2-Attel well
3-Va Voula

یافت‌های دفت (۲۰۰۴) نیز بیانگر آن است که هر سازمانی با استفاده از فن‌آوری اطلاعات می‌تواند بین ساختار عمودی و افقی سازمان هماهنگی لازم را ایجاد نموده و از فعالیت‌ها پشتیبانی لازم را به عمل آورد. همچنین اعضای سازمان با استفاده از رایانه می‌توانند از طریق دریافت اطلاعات صحیح، به موقع و مناسب، با یکدیگر ارتباط برقرار کرده و در جهت تأمین هدف مشترک همکاری لازم را ارائه نمایند (حکیمی‌پور، ۱۳۸۰، ۴۵).

دلایل فسونی^۱ (۲۰۰۱) نیز تأثیر کاربرد کامپیوتر و اینترنت را در یادگیری درس زبان انگلیسی مورد بررسی قرار داد و به این نتایج رسید که این ابزار باعث افزایش یادگیری دانش‌آموزان می‌شود، همکاری و مشارکت را در بین آنها بالا می‌برد.

۴- چارچوب نظری

چارچوب نظری این تحقیق نظریه یادگیری نوین مبتنی بر نقش فراگیران بر مشارکت در یادگیری است که به برخی از رسانه‌های یادگیری الکترونیکی در ایجاد محیط یادگیری که جامعه‌پذیری و مشارکت را در جوانان افزایش می‌دهد اشاره می‌شود:

۴-۱- اینترنت

اینترنت به عنوان ابزار اطلاعاتی پر قدرت، آسان‌ترین وسیله برای توانمند ساختن کشورهای در حال توسعه به منظور عبور از راه توسعه و پیشرفت است. اینترنت کاربران و ارتباط‌گران را به طور ۲۴ ساعته به هم مرتبط می‌کند (webster, 2001).

اینترنت پدیده‌ی شگفت قرن، انقلاب مهمی در ارتباطات پدید آورده است. ویژگی عمده‌ای که در اینترنت وجود دارد و در سایر رسانه‌ها دیده نمی‌شود، «تعامل» است. اینترنت مانند صنعت چاپ امکان ایجاد اطلاعات را برای عموم فراهم می‌کند. مانند تلفن تبادل اطلاعات را امکان‌پذیر می‌سازد، مانند کتاب‌ها و نشریات، امکان یادگیری و خودآموزی را به وجود می‌آورد، مانند سینما و تلویزیون امکان سرگرمی را فراهم می‌آورد و کلیه این کارها را به طور همزمان نیز انجام می‌دهد. اما ویژگی عمده‌ی آن در داشتن باز خورد و قابلیت تعامل است (selhow;2000,60). به متقدمان اینترنت (از زاویه کاهش مهارت‌های اجتماعی) چنین پاسخ داده می‌شود که اثرات منفی به کارگیری اینترنت لزوماً با افزایش زمان به کارگیری تداوم نمی‌یابد. از سوی دیگر اینترنت با گذشت زمان دچار تحول و تغییر شده است. مثلاً در اوایل به کارگیری اینترنت، سرویس‌های ارتباط همزمان (چت کردن) بسیار رایج بود... اما به تدریج ارتباط

در قالب زمان واقعی، رواج بیشتری پیدا کرد و بسیاری از روابط مجازی تبدیل به روابط چهره‌به‌چهره شد. همچنین با قابلیت‌های جدیدی که اینترنت یافته است می‌تواند از آن در جهت مقاصد اجتماعی بهره برد. تشکیل انجمن‌های گفت‌وگو، اجتماعات مجازی و ... از مواردی هستند که به رشد مهارت‌های اجتماعی کمک می‌کنند.

یکی از مسائلی که زمان گذشته در تعیین طبقات اجتماعی افراد و تقویت منزلت اجتماعی آنها تأثیرگذار بوده است، مسأله علم آموزی و برخورداری از سوادخواندن و نوشتن بوده است. در قرن بیستم با روی کار آمدن انواع روش‌ها و شیوه‌های یادگیری، مسلماً در نوع یادگیری افراد هم تغییراتی ایجاد شد و در ادامه با پیدایش انواع رسانه‌های یادگیری الکترونیکی نگاهی نو به امر آموزش و یادگیری در سراسر جهان پدیدار گشت. با توجه به این که از زمان پیدایش انسان، یادگیری جزء لاینفک وجود او محسوب می‌شود. با این وجود، یادگیری از طریق رسانه‌های یادگیری نظیر چند رسانه‌ای‌ها، رایانه، اینترنت می‌تواند به‌عنوان جایگاه ویژه‌ای در امر یادگیری محسوب گردد و طبقات اجتماعی خاصی را شامل شود که قدرت بکارگیری این نوع یادگیری را دارند (ترابی، ۱۳۸۱، ۴۱).

یکی دیگر از رسانه‌های الکترونیکی استفاده از پست الکترونیکی است که در جریان یادگیری انگیزه و رغبت فراگیران و مسؤولیت‌پذیری را برای انجام فعالیت‌های گروهی افزایش می‌دهد چرا که فراگیران به طور پیوسته و مداوم با یکدیگر ارتباط دارند و از طریق تعامل با دیگران در واقع یادگیری خود را کنترل می‌نمایند (افضل نیا، ۱۳۸۷، ۱۳۵).

زندگی در عصر اطلاعات و ارتباطات، عصری که هر روز، ساعت، دقیقه و ثانیه آن به طور مداوم در حال تغییر و تحول است دارای ویژگی‌های منحصر به فردی است. از طرف دیگر در این جهان پرتکاپو و پرسرعت که وسایل و رسانه‌های دستیابی به اطلاعات نیز به سرعت در حال تکامل هستند، رسیدن به اطلاعات نو و جدید می‌تواند به‌عنوان یکی از عوامل تغییرات اجتماعی در تعیین پایگاه و منزلت افراد تأثیرگذار باشد (ترابی، ۱۳۸۱، ۴۰).

در همین رابطه «جان فیدر» از انقلابی یاد می‌کند که در زمینه اطلاعات و ارتباطات در جهان روی داده و زندگی همه انسان‌های روی کره زمین را تحت تأثیر قرار داده است. انقلابی که مبتنی بر رایانه و دارای آثار گسترده اقتصادی، سیاسی و فرهنگی است. یعنی از سویی، اطلاعات را به کالاهایی تجاری و سودآور بدل کرده که تملک آن باعث قدرت می‌شود و از سوی دیگر، اثرات ماندگاری بر شخصیت و هویت انسان‌ها بر جای می‌گذارد (۱۳۸۰، ۴-۵).

با توجه به مطالب بیان‌شده، این پژوهش با هدف بررسی تأثیر رسانه‌های یادگیری الکترونیکی بر تقویت رفتار اجتماعی جوانان از دیدگاه اساتید و دانشجویان رشته کامپیوتر دانشگاه آزاد اسلامی ساری انجام شده است و به بررسی فرضیه‌های ذیل پرداخت:

- ۴-۱-۱- فرضیه اول: از نظر دانشجویان اینترنت بر تعاملات بین فردی جوانان مؤثر است.
- ۴-۱-۲- فرضیه دوم: از نظر اساتید اینترنت بر تعاملات بین فردی جوانان مؤثر است.
- ۴-۱-۳- فرضیه سوم: از نظر دانشجویان اینترنت در تقویت منزلت اجتماعی جوانان مؤثر است.
- ۴-۱-۴- فرضیه چهارم: از نظر اساتید اینترنت در تقویت منزلت اجتماعی جوانان مؤثر است.
- ۴-۱-۵- فرضیه پنجم: از نظر دانشجویان پست الکترونیکی بر مسؤولیت‌پذیری جوانان در انجام فعالیت‌های گروهی مؤثر است.
- ۴-۱-۶- فرضیه ششم: از نظر اساتید پست الکترونیکی بر مسؤولیت‌پذیری جوانان در انجام فعالیت‌های گروهی مؤثر است.
- ۴-۱-۷- فرضیه هفتم: بین نظرات دانشجویان و اساتید مرد و زن در تأثیرگذاری رسانه‌های یادگیری الکترونیکی بر تقویت رفتار اجتماعی جوانان تفاوت معنی‌داری وجود دارد.
- ۴-۱-۸- فرضیه هشتم: بین نظرات اساتید و دانشجویان در تأثیرگذاری اینترنت بر تقویت رفتار اجتماعی جوانان تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

۵- روش تحقیق

روش مورد استفاده در این پژوهش توصیفی از نوع پیمایشی بود. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان رشته کامپیوتر با گرایش‌های مختلف به تعداد ۱۶۳۲ نفر و کلیه اساتید تمام‌وقت و نیمه‌وقت رشته کامپیوتر دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری به تعداد ۴۵ نفر در سال تحصیلی ۸۸-۸۹ بودند. حجم نمونه با استفاده از فرمول تعیین حجم نمونه $n = \frac{Nt^2 S^2}{N.d^2 t^2 S^2}$ (نادری و سیف نراقی، ۱۳۸۰؛ دلاور، ۱۳۸۴) برای دانشجویان برابر با ۳۲۰ نفر و برای اساتید برابر با ۳۰ نفر تعیین گردید و با توجه به اینکه جامعه مورد مطالعه به دو گروه (دانشجویان و اساتید) که در هر دو گروه افراد دارای ویژگی‌های مشابه و همگون بودند تقسیم شدند از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی استفاده شد. به طوری که در هر دو گروه با توجه به نسبت گروه به جامعه موردنظر افراد به صورت تصادفی انتخاب شدند. در این مطالعه ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسش‌نامه بسته پاسخ محقق ساخته بود که براساس فرضیه‌های تحقیق و به شیوه مقیاس لیکرت انجام شد. به منظور به دست آوردن اعتبار ابزار از آزمون آماری ضریب آلفای کرانباخ استفاده شد که مقدار آن ۰/۸۸ تعیین شد و اعتبار آن مورد تأیید قرار گرفت. از روش‌های آمار توصیفی از قبیل توزیع فراوانی، درصد فراوانی و جداول آماری مربوط به آن استفاده شد. در بخش آمار استنباطی با توجه به ترتیبی بودن مقیاس اندازه‌گیری به منظور تأیید یا رد فرضیه-

های تحقیق، برای شش فرضیه اول از آزمون مجذور کای دو (X^2) و برای دو فرضیه پایانی به دلیل مقایسه دو گروه مستقل از آزمون یومان - ویتنی استفاده شد (دلاور، ۱۳۸۴، ۴۱۶-۴۱۵).

۶- یافته‌های پژوهش

یافته‌های به دست آمده از این پژوهش در دو بخش یافته‌های توصیفی و استنباطی مربوط به فرضیه‌های تحقیق ارائه می‌گردند.

۶-۱- فرضیه اول: از نظر دانشجویان اینترنت بر تعاملات بین فردی جوانان مؤثر است.

جدول ۱: توزیع درصد فراوانی پاسخ دانشجویان در ارتباط با فرضیه اول

مقیاس	خیلی زیاد	زیاد	کم
فراوانی	۵۷۶	۸۴۸	۱۷۶
درصد فراوانی	۳۵/۶۶	۵۵	۹/۳۴

با توجه به اطلاعات مندرج در جدول فوق، ۳۵/۶۶ درصد از دانشجویان به مقدار خیلی زیاد و ۵۵ درصد به مقدار زیاد و در مجموع ۹۰/۶۶ درصد از دانشجویان بیان داشتند که اینترنت بر تعاملات بین-فردی جوانان مؤثر است.

جدول ۲: نتایج آزمون مجذور کای دو (X^2) بر اساس مقایسه فراوانی در ارتباط با فرضیه اول

X^2_0	X^2_c	d.f	سطح معنی‌داری
۹۴/۵۸	۵/۹۹	۲	۰/۰۵

با توجه به نتایج آزمون، مقدار کمی دو (X^2) محاسبه شده (۹۴/۵۸) در سطح اطمینان ۹۵ درصد با درجه آزادی ۲ بزرگتر از مقدار (X^2) جدول (۵/۹۹) می‌باشد. بنابراین فرض صفر رد و فرض تحقیق مبنی بر این که از نظر دانشجویان اینترنت بر تعاملات بین فردی جوانان مؤثر است تأیید می‌شود.

۶-۲- فرضیه دوم: از نظر اساتید اینترنت بر تعاملات بین فردی جوانان مؤثر است.

جدول ۳: توزیع درصد فراوانی پاسخ اساتید در ارتباط با فرضیه دوم

مقیاس	خیلی زیاد	زیاد	کم
فراوانی	۴۹	۸۶	۱۵
درصد فراوانی	۳۳	۵۶/۶۶	۱۰/۳۴

با توجه به اطلاعات مندرج در جدول فوق، ۳۳ درصد اساتید به مقدار خیلی زیاد و ۵۶/۶۶ درصد به مقدار زیاد و در مجموع ۸۹/۶۶ درصد از اساتید بیان داشتند که اینترنت بر تعاملات بین فردی جوانان مؤثر است.

جدول ۴: نتایج آزمون مجذور خی دو (X^2) بر اساس مقایسه فراوانی در ارتباط با فرضیه دوم

سطح معنی داری	d.f	X_c^2	X_o^2
۰/۰۵	۲	۵/۹۹	۹/۵۸

با ملاحظه به نتایج آزمون، مقدار خی دو (X^2) محاسبه شده (۹/۵۸) در سطح اطمینان ۹۵ درصد با درجه آزادی ۲ بزرگتر از مقدار (X^2) جدول (۵/۹۹) می باشد. بنابراین فرض صفر رد و فرض تحقیق مبنی بر اینکه از نظر اساتید اینترنت بر تعاملات بین فردی جوانان مؤثر است تأیید می شود.

۳-۶- فرضیه سوم: از نظر دانشجویان اینترنت در تقویت منزلت اجتماعی جوانان مؤثر است.

جدول ۵: توزیع درصد فراوانی پاسخ دانشجویان در ارتباط با فرضیه سوم

مقیاس	خیلی زیاد	زیاد	کم
فراوانی	۵۳۳	۸۹۱	۱۷۶
درصد فراوانی	۳۳/۳۳	۵۵/۶۶	۱۱/۱

بر اساس اطلاعات مندرج در جدول فوق ۳۳/۳۳ درصد دانشجویان به مقدار خیلی زیاد و ۵۵/۶۶ درصد به مقدار زیاد و در مجموع ۸۸/۹۹ درصد از دانشجویان بیان داشتند که اینترنت در تقویت منزلت اجتماعی جوانان تأثیرگذار است.

جدول ۶: نتایج آزمون مجذور خی دو (X^2) بر اساس مقایسه فراوانی در ارتباط با فرضیه سوم

سطح معنی داری	d.f	X_c^2	X_o^2
۰/۰۵	۲	۵/۹۹	۸۹/۷۸

با توجه به نتایج آزمون، مقدار خی دو (X^2) محاسبه شده (۸۹/۷۸) در سطح اطمینان ۹۵ درصد با درجه آزادی ۲ بزرگتر از مقدار (X^2) جدول (۵/۹۹) می باشد. بنابراین فرض صفر رد و فرض تحقیق مبنی بر اینکه از نظر دانشجویان اینترنت در تقویت منزلت اجتماعی جوانان تأثیرگذار است تأیید می شود.

۴-۶- فرضیه چهارم: از نظر اساتید اینترنت در تقویت منزلت اجتماعی جوانان مؤثر است.

جدول ۷: توزیع درصد فراوانی پاسخ دانشجویان در ارتباط با فرضیه چهارم

مقیاس	خیلی زیاد	زیاد	کم
فراوانی	۴۰	۹۰	۳۰
درصد فراوانی	۲۶/۶۶	۶۰	۱۳/۳۴

بر اساس اطلاعات جدول فوق، ۲۶/۶۶ درصد از اساتید به مقدار خیلی زیاد و ۶۰ درصد به مقدار زیاد و در مجموع ۸۶/۶۶ درصد از اساتید بیان داشتند که اینترنت در تقویت منزلت اجتماعی جوانان تأثیرگذار است.

جدول ۸: نتایج آزمون مجذورخی دو (X^2) بر اساس مقایسه فراوانی در ارتباط با فرضیه چهارم

X^2_0	X^2_c	d.f	سطح معنی‌داری
۱۰/۴	۵/۹۹	۲	۰/۰۵

با توجه به نتایج آزمون، مقدار خی دو (X^2) محاسبه شده (۱۰/۴) در سطح اطمینان ۹۵ درصد با درجه آزادی ۲ بزرگتر از مقدار (X^2) جدول (۵/۹۹) می‌باشد. بنابراین فرض صفر رد و فرض تحقیق مبنی بر اینکه از نظر اساتید اینترنت در تقویت منزلت اجتماعی جوانان تأثیرگذار است تأیید می‌شود.

۵-۶- فرضیه پنجم: از نظر دانشجویان پست الکترونیکی بر مسؤلیت‌پذیری جوانان در انجام فعالیت‌های گروهی مؤثر است.

جدول ۹: توزیع درصد فراوانی پاسخ دانشجویان در ارتباط با فرضیه پنجم

مقیاس	خیلی زیاد	زیاد	کم
فراوانی	۶۹۳	۸۱۶	۹۱
درصد فراوانی	۴۳/۳۳	۵۱	۵/۶۷

با توجه به اطلاعات مندرج در جدول فوق، ۴۳/۳۳ درصد از دانشجویان به مقدار خیلی زیاد و ۵۱ درصد به مقدار زیاد و در مجموع ۹۴/۳۳ درصد از دانشجویان بیان داشتند که پست الکترونیکی بر مسؤلیت‌پذیری جوانان در انجام فعالیت‌های گروهی مؤثر است.

جدول ۱۰: نتایج آزمون مجذورخی دو (X^2) بر اساس مقایسه فراوانی در ارتباط با فرضیه پنجم

X^2_0	X^2_c	d.f	سطح معنی‌داری
۱۰۶/۹۸	۵/۹۹	۲	۰/۰۵

با توجه به نتایج آزمون، مقدارخی دو (X^2) محاسبه شده (۱۰۶/۹۸) در سطح اطمینان ۹۵ درصد با درجه آزادی ۲ بزرگتر از مقدار (X^2) جدول (۵/۹۹) می‌باشد. بنابراین فرض صفر رد و فرض تحقیق مبنی بر اینکه از نظر دانشجویان پست‌الکترونیکی بر مسؤولیت‌پذیری جوانان در انجام فعالیت‌های گروهی مؤثر است تأیید می‌شود.

۶-۶- فرضیه ششم: از نظر اساتید پست‌الکترونیکی بر مسؤولیت‌پذیری جوانان در انجام فعالیت‌های گروهی مؤثر است.

جدول ۱۱: توزیع درصد فراوانی پاسخ اساتید در ارتباط با فرضیه ششم

مقیاس	خیلی زیاد	زیاد	کم
فراوانی	۴۵	۹۵	۱۰
درصد فراوانی	۳۰	۶۳/۳۳	۶/۶۷

با توجه به اطلاعات مندرج در جدول فوق، ۳۰ درصد از اساتید به مقدارخیلی زیاد و ۶۳/۳۳ درصد به مقدار زیاد و در مجموع ۹۳/۳۳ درصد از اساتید بیان داشتند که پست‌الکترونیکی بر مسؤولیت‌پذیری جوانان در انجام فعالیت‌های گروهی مؤثر است.

جدول ۱۲: نتایج آزمون مجذورخی دو (X^2) بر اساس مقایسه فراوانی در ارتباط با فرضیه ششم

X^2_0	X^2_c	d.f	سطح معنی‌داری
۱۴/۵	۵/۹۹	۲	۰/۰۵

با توجه به نتایج آزمون، مقدارخی دو (X^2) محاسبه شده (۱۴/۵) در سطح اطمینان ۹۵ درصد با درجه آزادی ۲ بزرگتر از مقدار (X^2) جدول (۵/۹۹) می‌باشد. بنابراین فرض صفر رد و فرض تحقیق مبنی بر اینکه از نظر اساتید پست‌الکترونیکی بر مسؤولیت‌پذیری جوانان در انجام فعالیت‌های گروهی مؤثر است تأیید می‌شود.

۶-۷- فرضیه هفتم: بین نظرات دانشجویان و اساتید مرد و زن در تأثیرگذاری رسانه‌های الکترونیکی بر تقویت رفتار اجتماعی جوانان تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

جدول ۱۳: نتایج آزمون لامان- ویتنی برای بررسی تفاوت معنی‌داری میزان تأثیر رسانه‌های یادگیری الکترونیکی بر تقویت رفتار اجتماعی جوانان از نظر دانشجویان و اساتید (برحسب جنسیت)

جنسیت	تعداد نمونه	میانگین رتبه‌ها	مجموع رتبه‌ها
زن	۱۰۹	۱۷۸/۳۰	۱۹۴۳۵
مرد	۲۲۱	۱۵۹/۱۹	۳۵۱۸۰

۱۰۶/۵=مقدار لامان ویتنی $P=۰/۰۴۶$ سطح احتمال مشاهده شده

بر اساس جدول فوق، بین میانگین رتبه دانشجویان و اساتید مرد و زن از نظر تأثیرگذاری اینترنت بر رفتار اجتماعی جوانان تفاوت معنی‌داری وجود دارد و این مقدار تفاوت را آزمون لامان ویتنی نشان داد. چرا که سطح احتمال مشاهده شده برابر با $P=0/046$ از سطح احتمال در نظر گرفته شده برابر با $P=0/05$ کوچک‌تر است لذا با ۹۵ درصد اطمینان می‌توانیم بیان کنیم که دانشجویان و اساتید زن بیشتر از مردان معتقد بودند که اینترنت در رفتار اجتماعی جوانان مؤثر است.

۸-۶- فرضیه هشتم: بین نظرات اساتید و دانشجویان در تأثیرگذاری اینترنت بر رفتار اجتماعی جوانان تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

جدول ۱۴: نتایج آزمون لامان- ویتنی برای بررسی تفاوت معنی‌داری میزان تأثیر رسانه‌های یادگیری الکترونیکی بر تقویت رفتار

اجتماعی جوانان از نظر دانشجویان و اساتید

نمونه	تعداد نمونه	میانگین رتبه‌ها	مجموع رتبه‌ها
اساتید	۳۰	۱۷۶/۳۰	۵۲۸۹
دانشجویان	۳۲۰	۱۶۴/۴۲	۴۹۳۲۶

$417/3 =$ مقدار لامان ویتنی $P=0/448$ سطح احتمال مشاهده شده

بر اساس جدول فوق، هر چند میانگین رتبه اساتید در تأثیرگذاری اینترنت بر رفتار اجتماعی جوانان کمی بیشتر از میانگین نظرات دانشجویان می‌باشد اما این مقدار تفاوت را آزمون لامان ویتنی معنی‌دار نشان نداد.

چرا که سطح احتمال مشاهده شده برابر با $P=0/448$ از سطح احتمال در نظر گرفته شده برابر با $P=0/05$ بزرگ‌تر مشاهده شد.

لذا با ۹۵ درصد اطمینان می‌توانیم بیان کنیم که بین نظرات اساتید و دانشجویان در تأثیرگذاری اینترنت بر رفتار اجتماعی جوانان تفاوت معنی‌داری وجود ندارد و بنابراین فرضیه تحقیق رد و فرض صفر تأیید می‌شود.

۷- بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش بررسی تأثیر رسانه‌های یادگیری الکترونیکی بر تقویت رفتار اجتماعی جوانان از دیدگاه اساتید و دانشجویان رشته کامپیوتر دانشگاه آزاد اسلامی ساری بود. یافته‌های حاصل از این پژوهش عبارت‌اند از:

الف- از نظر دانشجویان و اساتید بین تأثیر اینترنت و تعاملات بین فردی جوانان تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

ب- از نظر دانشجویان و اساتید بین تأثیر اینترنت و تقویت منزلت اجتماعی جوانان تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

ج- از نظر دانشجویان و اساتید بین تأثیر پست الکترونیکی و مسئولیت‌پذیری جوانان در انجام فعالیت گروهی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

د- بین نظرات دانشجویان و اساتید مرد و زن در تأثیرگذاری رسانه‌های یادگیری الکترونیکی بر تقویت رفتار اجتماعی جوانان تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

ذ- بین نظرات اساتید و دانشجویان در تأثیرگذاری رسانه‌های یادگیری الکترونیکی بر تقویت رفتار اجتماعی جوانان تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

تحلیل‌های آماری انجام شده از طریق آزمون مجذورکای دو (X^2) نشان داد که استفاده از اینترنت موجب تقویت تعاملات بین فردی و منزلت اجتماعی جوانان می‌شود همچنین استفاده از پست الکترونیکی بر مسئولیت‌پذیری جوانان در انجام فعالیت‌های گروهی مؤثر است.

اما تحلیل‌های آماری انجام شده از طریق آزمون لامان-ویتی در مورد تفاوت معنادار میزان تأثیر رسانه‌های یادگیری الکترونیکی بر تقویت رفتار اجتماعی جوانان بر حسب جنسیت نشان داد که نسبت این تأثیرگذاری در زنان بیشتر از مردان بود و همچنین تفاوت معنی‌داری بین نظرات دانشجویان و اساتید وجود ندارد.

در رابطه با فرضیه اول و دوم پژوهش می‌توان گفت که نتایج این تحقیق با نتایج تحقیق، مشایخی (۱۳۸۶)، نیکدل (۱۳۸۵)، عموزاده (۱۳۸۱)، آتول (۲۰۰۵)، دفت (۲۰۰۴) و دلاکل فیسونی (۲۰۰۱) که نشان داده بودند اینترنت بر تقویت تعاملات بین فردی جوانان مؤثر است همسو است ولی با نتایج تحقیق لی (۲۰۰۹) همسو نمی‌باشد.

لذا با توجه به نتایج به دست آمده در مورد فرضیه اول و دوم می‌توان بیان کرد که اینترنت میان جوانان متعلق به فرهنگ‌ها و عقاید و تجربیات متفاوت و صرف‌نظر از اینکه کجا باشند ارتباط فعال و مشارکت‌جویانه‌ای را برقرار می‌سازد و همین امر می‌تواند ناشی از تأثیرگذاری آن بر تعاملات فردی جوانان باشد.

در مورد فرضیه سوم و چهارم پژوهش می‌توان گفت که نتایج این تحقیق با نتایج تحقیق نیکدل (۱۳۸۵) که نشان داد اینترنت بر تقویت منزلت اجتماعی جوانان مؤثر است همسو می‌باشد. لذا با توجه به نتایج به دست آمده در مورد فرضیه سوم و چهارم می‌توان بیان کرد که با پیدایش انواع رسانه‌های یادگیری الکترونیکی نگاهی نو به امر آموزش و یادگیری در سراسر جهان پدیدار گشت.

با این وجود یادگیری از طریق رسانه‌های یادگیری الکترونیکی نظیر چند رسانه‌ای‌ها، رایانه و اینترنت می‌تواند به عنوان جایگاه ویژه‌ای در امر یادگیری محسوب گردد و طبقات اجتماعی خاصی را شامل شود و همچنین موجب احساس توانمندی در جوانان و جلب توجه از سوی افراد جامعه شود که قدرت به-کارگیری این نوع یادگیری را دارند و همین امر می‌تواند ناشی از تأثیرگذاری اینترنت بر تقویت منزلت اجتماعی جوانان باشد.

در رابطه با فرضیه پنجم و ششم می‌توان بیان کرد نتایج این تحقیق با نتایج پژوهش مزیدآبادی فراهانی (۱۳۸۴) که نشان داد استفاده از پست الکترونیکی بر مسئولیت‌پذیری جوانان در انجام فعالیت‌های گروهی مؤثر است همسو می‌باشد، لذا با توجه به نتایج به دست آمده در مورد فرضیه پنجم و ششم می‌توان گفت که استفاده از پست الکترونیکی انگیزه و رغبت جوانان را برای انجام فعالیت‌های گروهی افزایش می‌دهد.

این ابزار با بیرون آوردن جوانان از فضاهای آموزشی و کلاس درس، در آنها احساس غرور، فضیلت و شایستگی را افزایش می‌دهد. جوانان با ارتباطی که با یکدیگر برقرار می‌سازند، موجب احساس مسئولیت‌پذیری در انجام و برقراری ارتباط و بالا رفتن کارایی و اثربخشی فعالیت‌های گروهی می‌شود و همین امر ناشی از تأثیرگذاری پست الکترونیکی بر مسئولیت‌پذیری جوانان در انجام فعالیت‌های گروهی است.

در رابطه با فرضیه هفتم پژوهش می‌توان گفت که دانشجویان و اساتید زن بیشتر از مردان معتقد بودند که رسانه‌های یادگیری الکترونیکی بر تقویت رفتار اجتماعی جوانان مؤثر است. لذا با توجه به نتایج به دست آمده می‌توان بیان کرد که یکی از دلایل آن می‌تواند ناشی از مسئولیت-پذیری زیاد، انگیزه بالا و حساسیت زیاد زنان در استفاده از فن‌آوری روز به منظور برقراری ارتباط با دیگران باشد.

همچنین در رابطه با فرضیه هشتم پژوهش می‌توان گفت که اساتید و دانشجویان در تأثیرگذاری رسانه یادگیری الکترونیکی بر تقویت رفتار اجتماعی جوانان با هم نظرات یکسان و مشترکی داشتند و این امر می‌تواند ناشی از پی بردن هر دو قشر جامعه نسبت به اهمیت و ضرورت استفاده از این فن‌آوری روز در فعالیت‌های آموزشی و یادگیری در محیط‌های علمی و دانشگاه باشد.

۸- پیشنهادهای کاربردی

۱- نتایج تحقیق در ارتباط با فرضیه اول و دوم نشان داد که استفاده از اینترنت موجب افزایش و تقویت تعاملات فردی جوانان در جریان یادگیری می‌شود.

لذا در همین رابطه پیشنهاد می‌شود که فعالیت‌های آموزش و یادگیری به سمت و سوی استفاده از اینترنت و جمع‌آوری اطلاعات و تهیه گزارش از طریق آن سوق داده شود و کاربران در همه مراحل انجام فعالیت با یکدیگر تعامل داشته باشند و ارتباط با یکدیگر را قطع ننمایند.

۲- نتایج تحقیق در ارتباط با فرضیه سوم و چهارم نشان داد که استفاده از اینترنت در ارتقاء و منزلت اجتماعی جوانان مؤثر است.

در همین رابطه توصیه می‌شود امکانات و شرایط لازم استفاده از اینترنت برای همه جوانان فراهم شود تا تمامی افراد بتوانند با تسلط بر آن از موقعیت‌های بهتری در جامعه برخوردار گردند و موقعیت شغلی مناسب‌تری را جستجو نمایند و در انجام فعالیت‌های شغلی و حرفه‌ای از توانمندی و قابلیت بیشتری برخوردار باشند و احساس مثبتی را در محیط کار داشته باشند.

۳- نتایج تحقیق در ارتباط با فرضیه پنجم و ششم نشان داد که استفاده از پست الکترونیکی بر مسؤلیت‌پذیری جوانان در انجام فعالیت گروهی مؤثر است. در همین رابطه پیشنهاد می‌شود تمام فعالیت‌های آموزش و یادگیری اساتید و دانشجویان مبتنی بر استفاده از پست الکترونیکی و ایمیل باشد و با این روش ارتباط بین فردی و گروهی جوانان را هموار سازند و همگان در یادگیری و به‌کارگیری این فناوری روز احساس مسؤلیت نمایند.

۴- نتایج تحقیق در ارتباط با فرضیه هفتم نشان داد که دانشجویان و اساتید زن بیشتر از مردان معتقد بودند که رسانه‌های یادگیری الکترونیکی بر تقویت رفتار اجتماعی جوانان مؤثر است. بنابراین توصیه می‌شود علاقه و انگیزه و حس مسؤلیت‌پذیری مردان را نسبت به اهمیت و ضرورت و استفاده از فن‌آوری روز به‌منظور تثبیت و تقویت موقعیت‌های اجتماعی آنان تقویت شود.

فهرست منابع

۱. آراسته، حمیدرضا، ۱۳۸۱، تحولات نوین فناوری اطلاعات و تأثیرات آن بر آموزش عالی، انتشارات اراک، اراک.
۲. افضل‌نیا، محمدرضا، ۱۳۸۷، طراحی و آشنایی با مراکز مواد و منابع یادگیری، انتشارات سمت، تهران.
۳. اسمس‌لر، نیل، ۱۹۹۸، تئوری رفتار جمعی ترجمه رضا دژکام، انتشارات یافته‌های نوین، تهران.
۴. ترابی، علی‌اکبر، ۱۳۸۱، تغییرات اجتماعی، توسعه و آینده‌نگری، انتشارات فروزش.
۵. حکیمی‌پور، ابوالقاسم، ۱۳۸۰، تصمیم‌گیری در مدیریت، انتشارات آستان قدس رضوی، مشهد.

۶. دلاور، علی، ۱۳۸۴، مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی، انتشارات رشد، تهران، چاپ چهارم.
۷. عموزاده، جعفر، ۱۳۸۱، اثرات فناوری بر بهره‌وری در سازمان، پایان نامه چاپ‌نشده کارشناسی‌ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران.
۸. فیدر، جان، ۱۳۸۰، جامعه اطلاعاتی، ترجمه علی رادباه و عباس گیلوردی، نشر کتابدار، چاپ اول.
۹. گریسون، دی و آندرسون، ۲۰۰۱، یادگیری الکترونیکی در قرن ۲۱، (ترجمه محمد عطاران)، مؤسسه توسعه فناوری آموزشی مدارس هوشمند (۱۳۸۳)، تهران.
۱۰. مشایخی، مجید، ۱۳۸۶، ارزیابی اثرات فن‌آوری اطلاعات بر کارایی گروهی منابع انسانی، پایان‌نامه چاپ‌نشده کارشناسی‌ارشد مهندسی صنایع، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.
۱۱. مزیدآبادی فراهانی، امیرحسین، تأثیرات کاربرد فناوری اطلاعات بر توانمندی شغلی، پایان‌نامه چاپ‌نشده کارشناسی‌ارشد مدیریت دولتی، دانشگاه تهران، تهران.
۱۲. نادری، عزت‌الله و سیف نراقی، مریم، ۱۳۸۰، روش‌های تحقیق در علوم انسانی، انتشارات بدر، تهران، چاپ ششم.
۱۳. نیکدل، فریبرز، ۱۳۸۵، بررسی و مقایسه خودتنظیمی یادگیری و سازگاری در دانش‌آموزان کاربر اینترنت و دانش‌آموزان غیرکاربر دبیرستان‌های شهر تهران، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد (چاپ‌شده)، دانشگاه تربیت معلم، تهران.
۱۴. نیازی، محسن، ۱۳۸۷، جامعه‌شناسی، انتشارات ثامن الحجج، تهران، چاپ اول.

15. Kaveri Subrahmanyam, Robert E Kraul, Patricia M Green field, Elisheva F Gross, (2000) The impact of home computer use on children's activities and development, The future of children. Los Altos. Vol. 10, iss2.

16. Selnow Gary (2000): The internet: The soil of Democracy, vital speeches of the Day, New York, nov:1.

-
17. Webster, Frank (2001), culture and politics in the information Age, Tuotlege.